

Vymedzenie národných cieľov do roku 2030 v kontexte Akčného plánu na realizáciu Európskeho piliera sociálnych práv

1. Úvod

Akčný plán na realizáciu Európskeho piliera sociálnych práv (ďalej len „Akčný plán EPSP“), ktorý bol schválený za účasti predsedu vlády Slovenskej republiky v rámci Sociálneho samitu v Porte v dňoch 7. - 8. mája 2021 a následne Európskou radou v dňoch 24. – 25. júna 2021 vo forme Záverov v súlade s Portským vyhlásením, predstavuje politicky významnú iniciatívu, ktorá má ambíciu, materializovaním 20 princípov obsiahnutých v Európskom pilieri sociálnych práv (ďalej len „EPSP“), prispieť k budovaniu silnej Sociálnej Európy na pozadí obnovy z post-pandemickej krízy, ako aj megatrendov digitalizácie, klimatických a demografických zmien („new social rulebook“). Ide o strategický dokument súčasnej EK, ktorý rámcuje oblasť sociálnej politiky EÚ do roku 2030.

EK v Akčnom pláne EPSP stanovuje tri ciele na úrovni EÚ **v oblasti zamestnanosti, zručností a sociálnej ochrany**, ktoré sa majú dosiahnuť do roku 2030, a ktoré pomôžu usmerňovať vnútroštátne politiky a reformy.

Komisár pre pracovné miesta a sociálne práva Nicolas Schmit na Rade pre zamestnanosť, sociálnu politiku, zdravie a záležitosti spotrebiteľov (Rada EPSCO) dňa 14. júna 2021 a zároveň aj v listoch adresovaných ministrom práce a sociálnych vecí jednotlivých členských štátov EÚ, vyzval na predloženie návrhov národných cieľových hodnôt s úmyslom pripraviť konečný súbor finálnych národných cieľov najneskôr do začiatku roka 2022 tak, aby sa ich plnenie a monitorovanie mohlo začať v nasledujúcom cykle európskeho semestra.

2. Akčný plán na realizáciu Európskeho piliera sociálnych práv 2030

Vykonávanie EPSP prostredníctvom Akčného plánu EPSP je spoločným politickým záväzkom členských štátov, inštitúcií EÚ, vnútroštátnych, regionálnych a miestnych orgánov, sociálnych partnerov a občianskej spoločnosti. Každý z týchto aktérov zohráva dôležitú úlohu v súlade so svojimi právomocami (efektívna implementácia EPSP však bude závisieť od akcieschopnosti členských štátov, do kompetencie ktorých primárne spadá oblasť sociálnych politík a zamestnanosti, ako aj od zapojenia a koordinácie relevantných aktérov na národnej úrovni).

2.1. Tri cieľové hodnoty EÚ ako ťažisko ambícií do roku 2030

V zmysle Akčného plánu EPSP na obdobie do roku 2030 boli stanovené tieto európske ciele:

1. Cieľ - Do roku 2030 by malo byť zamestnaných aspoň 78 % obyvateľstva vo veku 20 až 64 rokov

Na dosiahnutie tohto cieľa je potrebné:

- v porovnaní s rokom 2019 znížiť rozdiel v zamestnanosti žien a mužov aspoň o polovicu;
- zvyšovať mieru poskytovania formálneho vzdelávania a starostlivosti v ranom detstve, čím sa prispeje k lepšiemu zosúladeniu pracovného a súkromného života a podporí sa väčšia účasť žien na trhu práce;

- znižovať mieru mladých ľudí vo veku 15 – 29 rokov, ktorí nie sú zamestnaní, ani nie sú v procese vzdelávania alebo odbornej prípravy (NEET), z 12,6 % (2019) na 9 %, a to zlepšením ich vyhliadok na zamestnanie.

2. Cieľ - Každoročne by sa na odbornej príprave malo zúčastňovať aspoň 60 % všetkých dospelých

Na dosiahnutie tohto celkového cieľa je potrebné splniť 2 čiastkové ciele:

- aspoň 80 % osôb vo veku 16 – 74 rokov by malo mať základné digitálne zručnosti;
- treba ešte viac znížiť predčasné ukončovanie vzdelávania a zvýšiť účasť na vyššom stredoškolskom vzdelávaní.

3. Cieľ - Počet ľudí ohrozených chudobou alebo sociálnym vylúčením by sa mal do roku 2030 znížiť aspoň o 15 miliónov (z 15 miliónov ľudí by malo byť aspoň 5 miliónov detí).

2.2. Koncept vymedzenia cieľových hodnôt v SR do roku 2030

Členské štáty si majú stanoviť svoje národné ciele, v ktorých majú zohľadniť svoju relatívnu východiskovú pozíciu a národnú situáciu.

V júni 2021 EK predložila delegátom Výboru pre zamestnanosť (EMCO) a Výboru pre sociálnu ochranu (SPC) dokument, ktorý obsahuje súbor zásad a niekoľko odporúčaných kritérií, ktorých cieľom je usmerniť členské štáty pri stanovovaní národných cieľov.

Vláda SR by mala vo finále prijať ambiciózne ciele, ktoré ale musia byť realistické a musia reflektovať individuálne podmienky SR. Navrhnuté ciele by mali byť zosúladené s hlavnými cieľmi EÚ a zohľadniť makroekonomickú a fiškálnu pozíciu SR.

MPSVR SR a MŠVVŠ SR navrhujú v rámci naplnenia **Akčného plánu EPSP do roku 2030** dosiahnuť v SR do roku 2030 tieto národné ciele (viď Tabuľka č. 1):

1. **Cieľ** - zvýšiť mieru zamestnanosti obyvateľov vo veku od 20 do 64 rokov **na 76,5 %**;
2. **Cieľ** - zvyšovať mieru vzdelávania a to tým, že na odbornej príprave by sa malo každoročne zúčastňovať aspoň **50 % dospelých**;
 - prvý čiastkový cieľ aspoň 70 % osôb vo veku 16 – 74 rokov má základné digitálne zručnosti;
 - druhý čiastkový cieľ, aby miera predčasne ukončeného vzdelávania bola na úrovni 6 %;
3. **Cieľ** - podporovať sociálne začleňovanie, najmä prostredníctvom znižovania chudoby. Do roku 2030 znížiť počet ľudí ohrozených chudobou alebo sociálnym vylúčením o **70 tis.**

Tabuľka č. 1

Ciele Akčného plánu EPSP do roku 2030		
Oblasť/Ukazovatele	EÚ	SR
Zamestnanosť		
Miera zamestnanosti (%; 20 - 64 rokov)	78	76,5
Zručnosti		
Účasť dospelých na vzdelávaní (%; 25-64 rokov)	60	50
Sociálne začleňovanie		

Miera rizika chudoby alebo sociálneho vylúčenia (AROPE)	15 mil. (z toho 5 mil. detí)	70 tis.
---	---------------------------------	---------

Zdroj: EUROSTAT, MPSVR SR a MŠVVŠ SR

2.2.1. Cieľové hodnoty SR v oblasti zvyšovania počtu a kvality pracovných miest

Schválený cieľ na EÚ úrovni: Do roku 2030 by malo byť zamestnaných aspoň 78 % obyvateľstva vo veku 20 až 64 rokov.

Navrhovaný cieľ pre SR: Zvýšiť mieru zamestnanosti obyvateľov vo veku od 20 do 64 rokov na **76,5 %**, najmä zvýšením zamestnanosti mladých ľudí, starších pracovníkov, pracovníkov s nízkou kvalifikáciou a osôb so zdravotným postihnutím.

Vývoj zamestnanosti v rámci EÚ27 v predchádzajúcom období zaostával za stanovenými cieľmi pre rok 2020. Naopak, vývoj zamestnanosti v SR svoj stanovený cieľ prekročil, pričom tempo rastu zamestnanosti v SR bolo za predchádzajúce obdobie 2011-2020 o dve tretiny vyššie oproti priemeru EÚ. Tempo rastu zamestnanosti v SR tak bude oproti vývoju v EÚ27 zákonite spomaľovať. Podľa dokumentu *The 2021 Ageing Report* pripravenom EK v máji 2021 by mala byť na Slovensku v roku 2030 miera zamestnanosti na úrovni 71,8 %, čo je hodnota o 6,3 percentuálnych bodov nižšia oproti cieľu navrhovanému Európskou komisiou (78,1 %). Podľa správy *OECD Job Creation and Local Development Report* z roku 2018 je Slovensko spomedzi krajín OECD krajinou s najvyššou mierou ohrozenia automatizáciou a robotizáciou. Uvedené trendy odôvodňujú opatrnosť pri stanovovaní cieľov v miere zamestnanosti.¹ Pokiaľ ide o jednotlivé vekové skupiny, SR v miere zamestnanosti najvýraznejšie zaostáva medzi mladými (20-24 rokov) a obyvateľmi v pred dôchodkovom veku (60-64 rokov).

Národný cieľ miery zamestnanosti obyvateľov vo veku 20-64 rokov do roku 2030 navrhuje MPSVR SR na základe prognózy a vlastných výpočtov Inštitútu sociálnej politiky **vymedziť na hodnotu 76,5 %, čo je možné dosiahnuť pri súčasnej úrovni alokácie finančných prostriedkov zo štátneho rozpočtu a predpokladanej alokácie z Európskeho sociálneho fondu + na roky 2021-2027**. Táto hodnota vychádza z miery zamestnanosti v krajinách EÚ v predkrízovom roku 2019. Slovensko malo v roku 2019 nižšiu zamestnanosť oproti európskemu priemeru vo vekovej kohorte 60- až 64-ročných mužov aj žien a tiež v kohortách žien od 20 do 39 rokov. Rok 2019 je optimistický benchmarkový bod, keďže európska ekonomika sa vtedy nachádzala blízko vrcholu svojho hospodárskeho cyklu a dosahovala, podobne ako slovenská ekonomika, historicky vysokú zamestnanosť obyvateľov vo veku 20-64 rokov.² V prípade, že by sa Slovensku podarilo do roku 2030 dosiahnuť zamestnanosť týchto demografických skupín na úrovni priemeru krajín EÚ 27 z roku 2019, a zároveň dosiahnuť také hodnoty zamestnanosti v ostatných demografických skupinách, aké dosiahlo v roku 2019, tak po zohľadnení očakávaných zmien vekovej štruktúry obyvateľstva do roku 2030 bude výsledná celková miera zamestnanosti obyvateľov vo veku 20-64 rokov práve spomínaných 76,5 % (Tabuľka č. 2). Takto vymedzený cieľ predstavuje výzvu pre slovenskú ekonomiku, nakoľko o niekoľko percentuálnych bodov prevyšuje očakávané hodnoty zamestnanosti.

¹ Zároveň je namieste dodať, že dopad plánovaných reforiem a investícií na mieru zamestnanosti je v Pláne obnovy a odolnosti SR vyjadrený ako 1,5 % oproti základnému scenáru bez Plánu obnovy, čo predstavuje relatívne malý nárast oproti benchmarku.

² Zdroj: European Commission, Business Cycle Clock. Dostupné na: <https://ec.europa.eu/eurostat/cache/bcc/bcc.html>

Tabuľka č. 2

Zamestnanosť jednotlivých skupín v roku 2019, 2020 a cieľová zamestnanosť pre rok 2030 (v %) ³			
	Skutočná zamestnanosť (2019)	Skutočná zamestnanosť (2020)	Cieľová zamestnanosť (2030)
Muži 20 až 24 rokov	55,6	50,8	55,6
Muži 25 až 29 rokov	85,6	85,2	85,6
Muži 30 až 34 rokov	90,1	89,0	90,1
Muži 35 až 39 rokov	88,5	86,4	88,7
Muži 40 až 44 rokov	89,9	88,6	89,9
Muži 45 až 49 rokov	89,0	87,2	89,0
Muži 50 až 54 rokov	86,2	83,9	86,2
Muži 55 až 59 rokov	79,4	80,7	79,4
Muži 60 až 64 rokov	41,1	42,0	52,1
Ženy 20 až 24 rokov	31,2	29,4	47,9
Ženy 25 až 29 rokov	63,8	60,1	69,6
Ženy 30 až 34 rokov	62,1	63,1	72,4
Ženy 35 až 39 rokov	73,0	70,5	75,1
Ženy 40 až 44 rokov	83,1	81,1	83,1
Ženy 45 až 49 rokov	86,7	86,2	86,7
Ženy 50 až 54 rokov	84,0	82,5	84,0
Ženy 55 až 59 rokov	75,6	76,2	75,6
Ženy 60 až 64 rokov	33,4	35,0	37,9
Spolu 20 až 64 rokov	73,4	72,5	76,5

Zdroj: EUROSTAT a Inštitút sociálnej politiky

Tabuľka č. 3

Názov ukazovateľa		2010	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021
Miera zamestnanosti (%, vek 20-64)	SK	64,6	67,7	69,8	71,1	72,4	73,4	72,5	-
	EÚ	67,9	69,1	70,2	71,4	72,4	73,2	72,5	-

Zdroj: EUROSTAT

2.2.2. Cieľové hodnoty SR v oblasti zručností a rovnosti

Schválený cieľ na EÚ úrovni: Každoročne by sa na odbornej príprave malo zúčastňovať aspoň 60 % všetkých dospelých.

Navrhovaný cieľ pre SR: zvyšovať mieru vzdelávania a to tým, že na odbornej príprave by sa malo každoročne zúčastňovať aspoň 50 % dospelých;

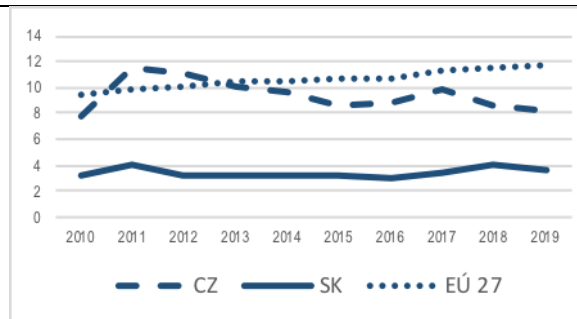
Účasť dospelých na vzdelávaní na Slovensku je lepšie zachytená v zisťovaniach s dlhším referenčným obdobím. Indikátor pre meranie účasti dospelých na vzdelávaní s referenčným obdobím 4 týždňov ukazuje veľmi nízku účasť na Slovensku⁴, pričom táto účasť je dlhodobo podpriemerná. Pri rozšírení referenčného obdobia zo 4 týždňov na 12 mesiacov je účasť zhruba

³ Modré riadky predstavujú skupiny populácie, v ktorých slovenská miera zamestnanosti v roku 2019 preyšovala európsky priemer, červené riadky predstavujú skupiny, v ktorých Slovensko za európskym priemerom zaostávalo; sýtosť farby zohľadňuje veľkosť rozdielu oproti európskemu priemeru.

⁴ Do úvahy sa berie populácia vo veku 25-64 rokov. V roku 2020 je hodnota pre Slovensko 2,8 %, priemer EÚ 10,1 % (Eurostat, [trng_lfse_01]).

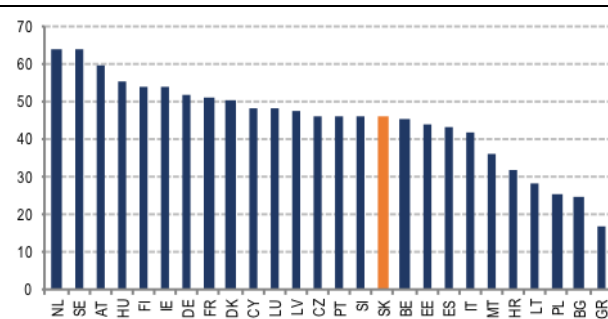
na priemere európskych krajín⁵. Priemerný počet hodín, ktorý respondenti uvádzajú ako čas venovaný vzdelávaniu, je najnižší⁶. To znamená, že na Slovensku prevládajú krátke vzdelávacie aktivity.

Graf 1: Účasť dospelých na vzdelávaní za posledné 4 týždne v %

Zdroj: Eurostat, [trng_lfs_01]

Graf 2: Účasť dospelých na vzdelávaní za posledných 12 mesiacov v %, 2016

Zdroj: Eurostat, [trng_aes_100]

Vzdelávacie cesty na Slovensku sú v porovnaní s ostatnými krajinami kratšie. Väčšina absolventov na Slovensku ukončuje svoje formálne vzdelanie v najkratšom možnom čase bez prestávok, čo znamená, že študujúcich na školách nad vekovú hranicu 25 rokov je na Slovensku málo⁷. Merané vzdelávacie aktivity dospelých tak na Slovensku predstavujú najmä školenia, kurzy, semináre, prednášky, workshopy a pod. (tzv. neformálne vzdelávanie).

Účasť dospelých na vzdelávaní klesá s vekom a rastie so vzdelaním pričom najväčšiu účasť majú zamestnaní. Motivácia vzdelávať sa klesá s vekom a Slovensko tento trend kopíruje. Na rozdiel od európskych krajín, v ktorých najvyššiu účasť dosahujú nezamestnaní, u nás sú to práve zamestnaní. Slovensko takisto kopíruje trend, v ktorom účasť dospelých na vzdelávaní rastie so stupňom vzdelania, čo v prípade Slovenska súvisí aj s tým, že vzdelávanie sa odohráva najmä vo firmách a zamestnanosť rastie so stupňom vzdelania.

Graf 3: Účasť dospelých na vzdelávaní podľa veku v %, 2019

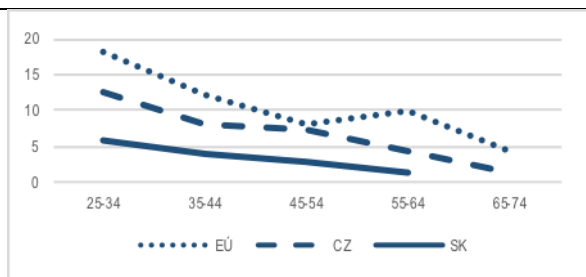
Graf 4: Účasť dospelých na vzdelávaní v % podľa postavenia na trhu práce, 2019⁸

⁵ Hodnota pre Slovensko je 46,1 %, priemer EÚ 43,6 %. Okrem dĺžky referenčného obdobia časť rozdielov v účasti medzi dvoma zisťovaniami je daná aj odlišnou formuláciou otázky ohľadom vzdelávacích aktivít. Na rozdiel od zisťovania LFS (4-týždňové referenčné obdobie), v prípade zisťovania AES2016 (12-mesačné referenčné obdobie) otázka pre neformálne vzdelávanie obsahuje i zaučenie na pracovisku a vzdelávanie v oblasti záľub.

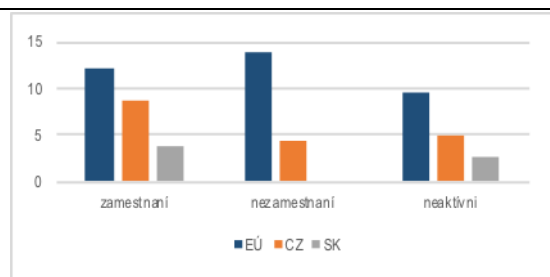
⁶ Hodnota pre Slovensko je v priemere 49 hodín, priemer EÚ je 113 hodín. Aj keď sa pozrieme len na neformálne vzdelávanie, počet hodín na Slovensku je druhá najnižšia hodnota (SK 36 hodín, EÚ 69 hodín).

⁷ Na Slovensku bola hodnota 1,5 %, v krajinách EÚ v priemere 6 %. Údaje sú na základe zisťovania AES uskutočneného naposledy v roku 2016.

⁸ Podiel nezamestnaných účastníkov vo vzdelávaní dospelých bol príliš nízky a nespĺňa kritériá na štatistické zverejňovanie.

Zdroj: Eurostat, LFS, [trng_lfse_01]

Zdroj: Eurostat, LFS, [trng_lfse_02]

Pre dosiahnutie cieľa stanoveného EK by Slovensko malo zvýšiť celkovú účasť dospelých na vzdelávaní o 5 % do roku 2025⁹. Novo navrhnutý hlavný indikátor pre meranie účasti dospelých na vzdelávaní v európskom kontexte bude mať referenčný rámec 12 mesiacov. Cieľová hodnota do roku 2025 je stanovená na 47 %, odhad súčasného postavenia Slovenska reflektujúci úpravu indikátora¹⁰ je 42 %.

V doplnkových indikátoroch pre vzdelávanie dospelých Slovensko výrazne zaostáva, splnenie cieľov do roku 2025 je otázne. Medzi ostatné indikátory bude patriť účasť nízkovzdelaných dospelých na vzdelávaní za posledných 12 mesiacov. Cieľ pre tento indikátor je 30 % (priemer pre EÚ krajiny), posledné meranie ukazuje nulovú hodnotu pre Slovensko¹¹. Druhým indikátorom je účasť nezamestnaných dospelých na vzdelávaní za posledné 4 týždne, cieľ je stanovený na 20 %. Hodnota z roku 2020 pre Slovensko je tiež na úrovni nuly¹². Posledný indikátor sleduje úroveň základných digitálnych zručností pre vekovú skupinu 16 - 74, cieľ je stanovený na 70 %. Slovensko v roku 2019 dosiahlo hodnotu tohto indikátora na úrovni 54 %.

Tabuľka č. 4

Indikátory pre Európsky vzdelávací priestor v oblasti zručností (Európsky program zručností)			
Indikátor (%)	Cieľ – priemer EÚ	Súčasný stav pre SK	Cieľ pre SK do roku 2030
Účasť dospelých na vzdelávaní 25-64	60	42	50
Účasť dospelých na vzdelávaní 25-64 – nízkovzdelaní ¹³	30	0	0
Účasť dospelých na vzdelávaní 25-64 – nezamestnaní	20	0	0
Podiel populácie 16-74 so základnými digitálnymi zručnosťami	80	54	70

- **prvý čiastkový cieľ aspoň 70% osôb vo veku 16 – 74 rokov má základné digitálne zručnosti;**

Pripravenosť vzdelávacieho systému reagovať na technologický pokrok sa odvíja aj od úrovne digitálnych zručností žiakov, pričom v poslednom meraní podiel žiakov nedosahujúcich

⁹ Dostupné na: [European Skills Agenda](#).

¹⁰ Zaškolenie na pracovisko nebude ako kategória zahrnuté v meraniach účasti dospelých na vzdelávaní.

¹¹ Nulové hodnoty môžu predstavovať štatisticky nezachytené pozorovania v zisťovaniach, prípadne hodnoty sú také nízke, že sa neuvádzajú s ohľadom na štatistické štandardy spracovania dát; Zdroj: Eurostat, [trng_aes_102]).

¹² Zdroj: Eurostat, [trng_lfse_02].

¹³ S najvyšším dosiahnutým stupňom nižšieho sekundárneho vzdelania (ZŠ).

základnú úroveň bol výrazný¹⁴. Merania zručností dospelých poukazujú na zaostávanie v riešení problémov v IT prostredí¹⁵. Index digitalizácie (DESI index) v komponente ľudský kapitál obsahuje indikátor pre mieru základných zručností v populácii vo veku 16 – 74 rokov, kde Slovenská republika je mierne pod priemerom¹⁶. Osvojenie základných digitálnych zručností je však nevyhnutné pre ďalšie vzdelávanie (napr. online kurzy), efektívne zapojenie sa do fungovania štátu (e-government, e-health) a obmedzí ďalšiu marginalizáciu ohrozených skupín.

Definovanie nadrezortnej národnej stratégie digitálnych zručností s vlastnými opatreniami, odporúčaniami pre rezorty.

Uvedená stratégia by nadviazala na európske dokumenty, predovšetkým na referenčný rámec digitálnych kompetencií DIGCOMP 2.1, Akčný plán vzdelávania – 2020, Európsku agendu zručností – 2020, na odporúčania Národnej stratégie zručností¹⁷, výsledky IT Fitness testu¹⁸, výstupy národného projektu IT Akadémie – vzdelávanie pre 21. storočie, zistenia PIAAC¹⁹, ako aj závery analýzy štúdie stavu digitálnych zručností zamestnancov v malých a stredných podnikoch²⁰. Stratégia určí národného koordinátora pre danú oblasť, najmä so zameraním na ďalšie vzdelávanie dospelých, od základných až po pokročilé digitálne zručnosti. Oblasť digitálnych zručností spadajúcich do uceleného systému vzdelávania bude koordinovať MŠVVaŠ v spolupráci s Národnou koalíciou pre digitálne zručnosti a povolania SR v rámci ich strategických dokumentov.

- **druhý čiastkový cieľ, aby miera predčasne ukončeného vzdelávania bola na úrovni 6%;**

Vzhľadom na komplexnosť problematiky vzdelávania nízko-vzdelaných dospelých sa zameriavame na intervencie pre mladých predčasne ukončujúcich vzdelávanie. Čiastkový cieľ predčasné ukončovanie vzdelávania obsahuje dve skupiny mladých ľudí: bez ukončenia nižšieho stredného vzdelania (NSV) a skupina s ukončeným nižším stredným vzdelaním avšak bez ukončeného stredoškolského vzdelania. V rámci navrhovaných opatrení v tejto oblasti sa primárne ciele na mieru predčasného ukončovania vzdelávania bez získania nižšieho stredného vzdelania.

V súčasnosti existujú dva oddelené kompenzačné nástroje pre skupinu mladých bez ukončeného základného vzdelania: vzdelávanie, ktoré poskytujú stredné odborné školy formou štúdia na dokončenie nižšieho stredného vzdelania (riadne ukončenie ZŠ) – tzv. kurzy druhošancového vzdelávania a odbory nižšieho stredného odborného vzdelania (NSOV, dvojročné učebné odbory (ďalej iba F odbory). Kurzy druhošancového vzdelávania umožňujú získanie nižšieho stredného vzdelania (SKKR/EKR 2/ISCED2) a tým umožňujú ďalšie vzdelávanie na vyšších stupňoch. Programy nižšieho stredného odborného vzdelania (dvojročné F odbory) neumožňujú získanie základného vzdelania avšak riešia uplatniteľnosť absolventov na trhu práce v nízkokvalifikovaných profesiách. Oba nástroje sa v praxi ukazujú ako neefektívne²¹. Nevyhnutnosť intervencie v tejto oblasti je podložená aj stúpajúcim trendom

¹⁴ Podiel žiakov nedosahujúcich prvú úroveň bol v testovaniach ICILS 12 %, priemer zúčastnených krajín 17 %, napríklad v Česku len 2 % (NÚCEM).

¹⁵ Zdroj: Merania PIAAC.

¹⁶ Podiel v populácii dosahujúci aspoň základné zručnosti je na Slovensku 54 %, priemer EÚ je 56 %.

¹⁷ Dostupné na: <https://epale.ec.europa.eu/sk/resource-centre/content/narodna-strategia-zrucnosti-pre-slovensko>

¹⁸ Dostupné na: <https://itas.sk/wp-content/uploads/2020/12/IT-Fitness-Zaverecna-Sprava-2020---A4-1.pdf>

¹⁹ Zdroj: Medzinárodné hodnotenie kľúčových kompetencií dospelých (PIAAC - Programme for the International Assessment of Adult Competencies)

²⁰ Dostupné na: <https://www.mirri.gov.sk/aktuality/digitalna-agenda/pocitacova-gramotnost-slovenskych-firiem-je-pre-uspesnu-digitalnu-transformaciu-krajiny-klucova/index.html>

²¹ Revízia výdavkov pre ohrozené skupiny (2019), ŠŠI (2018)

skupiny mladých predčasne ukončujúcich vzdelávanie, pričom mladí s predčasne ukončeným vzdelaním majú až 12-krát vyššiu pravdepodobnosť, že budú nezamestnaní oproti 15-24-ročným, ktorí riadne ukončili povinnú školskú dochádzku²².

Na základe výstupov Štátnej školskej inšpekcie a aplikačnej praxe MŠVVaŠ SR navrhuje v novele školského zákona vytvorenie kombinovaného F odboru s kurzom na dokončenie ZŠ tak, aby absolvent novo koncipovaných F odborov získal zároveň možnosť ďalšieho vzdelávania v budúcnosti aj vo vyšších stupňoch vzdelania vo formálnom systéme vzdelávania (napríklad aj možnosť účasti na kurzoch ponúkaných úradmi práce). Takisto sa navrhuje optimalizácia F odborov s cieľom zefektívnenia ponuky vzdelávania v zručnostiach, ktoré vedú k lepšej uplatniteľnosti absolventov F odborov. Pre lepší prechod na vyšší stupeň vzdelania sa navrhuje aj zosúladenie obsahu vzdelávania v F odboroch s ponúkanými programami na predmetných školách v odboroch stredného odborného vzdelania (napríklad H odbory). Absolvent F odboru tak môže plynule pokračovať vo vzdelávaní bez nutnosti začať štúdium odznova. Pre znižovanie predčasného vzdelávania mladých je takisto dôležité znížiť ich odchod zo základnej školy (ZŠ) po ukončení povinnej školskej dochádzky a udržať ich čo najdlhšie na ZŠ s ohľadom na ich individuálne možnosti. Je dôležité napríklad zabrániť ich odchodu do novo koncipovaných F odborov, ktoré zvyšujú mieru segregácie a môžu sa z ich pohľadu javiť ako atraktívnejšia forma vzdelávania. Navrhuje sa umožniť žiakom zotrvať na ZŠ bez ohľadu na dĺžku povinnej školskej dochádzky do veku 18 rokov a zabezpečiť financovanie tak, aby škola mala priestor na individuálnu podporu žiakov, ktorí základnú školu opúšťajú napriek potenciálu ju ukončiť v dlhšom časovom horizonte a s prípadnou individuálnou podporou. Pre kurzy druhošancového vzdelávania sa na odporúčanie Revízie výdavkov pre ohrozené skupiny navrhuje zavedenie flexibilného normatívu, ktorý by zohľadnil individuálne potreby záujemcov o tento druh vzdelávania.

2.2.3. Cieľové hodnoty SR v oblasti sociálnej ochrany a začleňovania

Schválený cieľ na EÚ úrovni: Počet ľudí ohrozených chudobou alebo sociálnym vylúčením by sa mal do roku 2030 znížiť aspoň o 15 miliónov, čo zodpovedá poklesu miery rizika chudoby alebo sociálneho vylúčenia na 17,6%. Taktiež EK uvádza, že z 15 miliónov ľudí, by sa malo z ohrozenia chudobou alebo sociálnym vylúčením vymaniť aspoň 5 miliónov detí. Poukazuje na to, že väčší dôraz na deti umožní nielen poskytnúť im prístup k novým príležitostiam, ale prispeje aj k prelomeniu medzigeneračného cyklu chudoby a zabráni tomu, aby tieto deti boli ohrozené chudobou alebo sociálnym vylúčením aj v dospelosti, čo prispeje k dlhodobým systémovým účinkom.

Navrhovaný cieľ pre SR: Každý členský štát by si mal stanoviť cieľ, o koľko plánuje znížiť počet ľudí ohrozených chudobou alebo sociálnym vylúčením v porovnaní s úrovňou v roku 2019. Východiskovým zdrojom je indikátor chudoby a sociálneho vylúčenia (**EU SILC 2019**), na základe ktorého bolo v riziku chudoby alebo sociálneho vylúčenia **798 080 ľudí**, čo predstavuje **14,9%** podiel na celkovej populácii SR (podľa nového konceptu Akčného plánu EPSP).

Ľudí v riziku chudoby alebo sociálneho vylúčenia definuje nové zoskupenie ukazovateľov (*miera rizika chudoby, závažná materiálna a sociálna deprivácia a veľmi nízka intenzita práce*), a to ako skupinu ľudí, ktorí žijú v riziku chudoby alebo sociálneho vylúčenia, t. j. ľudí s nízkym príjmom a/alebo tých, ktorí si nemôžu dovoliť niektorú z nevyhnutných potrieb pre svoj život a/alebo žijúcich v rodinách, kde nikto nepracuje alebo pracuje iba príležitostne.

²² Zdroj: Assessment of the implementation of the 2011 Council recommendation on policies to reduce early school leaving. Dostupné na: <https://op.europa.eu/en/publication-detail/-/publication/72f0303e-cf8e-11e9-b4bf-01aa75ed71a1>

Miera rizika chudoby alebo sociálneho vylúčenia (AROPE) sa vyjadruje ako podiel ľudí v riziku chudoby alebo sociálneho vylúčenia.

EK navrhla dva scenáre, ktorými sa môžu členské štáty riadiť pri vymedzení národnej hranice. V každom scenári sa cieľ AROPE pre každý členský štát prevedie na úroveň populácie AROPE 2030 pomocou projekcie populácie Eurostatu do roku 2030 (ktorá sa v prípade SR očakáva, že sa veľmi mierne zníži). V každom scenári existujú dva faktory, ktoré určujú stanovenie národných cieľových sadzieb do roku 2030; spoločný fixný pokles, ktorý sa uplatňuje pre všetky členské štáty a faktor konvergenzie, ktorý závisí od situácie členského štátu v súvislosti so zvolenou cestou konvergenzie, viď nižšie. Pri porovnávaní dvoch scenárov naprieč členskými štátmi sú rozdiely viditeľné najmä u 5 najlepších členských štátov (vrátane SR) podľa hodnôt AROPE v roku 2019 (pričom scenár 1 vedie k väčšiemu poklesu ako v prípade scenára 2 pre týchto 5 najlepších členských štátov) zároveň dosť malý pre ostatné členské štáty.

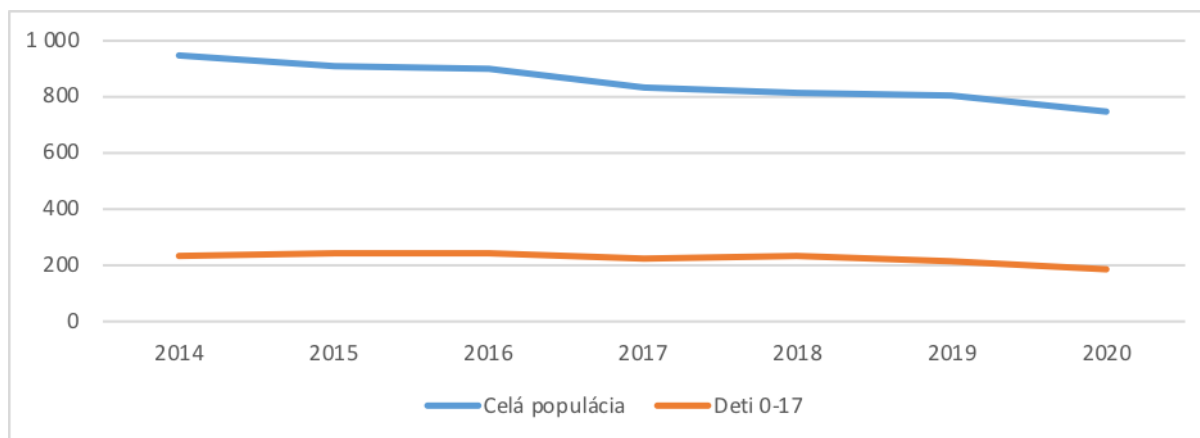
Akčný plán EPSP do roku 2030 pracuje s novým zoskupením ukazovateľom AROPE, ktoré pozostáva z miery rizika chudoby, *závažnej materiálnej a sociálnej deprivácie a veľmi nízkej intenzity práce* (0-64). Nahradil sa ukazovateľ závažnej materiálnej deprivácie, novo koncipovaným ukazovateľom závažnej materiálnej a sociálnej deprivácie, definovaného ako percento z celkovej populácie, ktorej chýba najmenej 7 položiek z nového zoznamu 13 položiek materiálnej a sociálnej núdze z dôvodu vynúteného nedostatku. Zároveň sa rozšírilo vekové rozpätie ukazovateľa „veľmi nízka intenzita práce“ z 59 na 64 rokov a upravila referenčná populácia tak, aby nezahŕňali osoby na dôchodku. Tieto revidované definície vyššie uvedených zložiek sa odteraz budú používať v celkovom ukazovateli AROPE s cieľom zmerať pokrok smerom k hlavnému cieľu do roku 2030 v oblasti chudoby a sociálneho vylúčenia.

Vychádzajúc z najaktuálnejších údajov EU SILC 2020 bol oproti východiskovému zdroju EU SILC 2019 zaznamenaný, **pokles** počtu osôb v riziku chudoby alebo sociálneho vylúčenia oproti údajom za EU SILC 2019 o **54 479**. To znamená, že miera rizika chudoby alebo sociálneho vylúčenia sa znížila na 13,8% (pokles o 1,1 p. b.). Podrobnejší vývoj je zachytený v grafe a v tabuľke č. 5. Vývoj zachytáva roky 2015 až 2020. Skoršie dáta vzhľadom na nový koncept ukazovateľa „závažná materiálna a sociálna deprivácia“ neexistujú. V prípade chudoby detí medziročne miera rizika chudoby alebo sociálneho vylúčenia výrazne poklesla o 3 p. b., t. j. o 27 404 detí. Pomer detí v riziku chudoby alebo sociálneho vylúčenia v rámci celkovej populácie tvorí cca 27%. Podrobnejší vývoj je v prípade oboch ukazovateľov zachytený v grafe a v tabuľke č. 5.

EU SILC 2020 nezachytáva vplyv krízy COVID-19. Je predpoklad, že v ďalších rokoch sa tento negatívny vplyv prejaví. Na základe metodiky Inštitútu finančnej politiky pre určovanie cieľov je extrapolovaná hodnota pre Slovensko pod priemernou úrovňou troch najlepších krajín vo východiskovom bode (pričom Slovensko je jednou z nich), konkrétne pod hodnotou 13,6% v roku 2019. V tomto prípade určená hodnota predstavuje v roku 2030 zníženie ľudí v riziku chudoby alebo sociálneho vylúčenia v porovnaní s rokom 2019 o 70 tis. V prípade **detskej chudoby** navrhujeme vymedziť cieľovú hodnotu vyjadrenú, ako 30% z cieľovej hodnoty za celú populáciu, čo predstavuje **21 tis. detí**.

Súhrne môžeme na záver povedať, že do roku 2030 je stanovený cieľ znížiť počet ľudí ohrozených chudobou alebo sociálnym vylúčením o 70 tis. ľudí a z tohto počtu, 70 tis. ľudí, znížiť počet detí ohrozených chudobou alebo sociálnym vylúčením o 21 tis. detí.

Graf 5- Vývoj počtu osôb v riziku chudoby alebo sociálneho vylúčenia (v tis.) v SR a detí 0-17 v riziku chudoby alebo sociálneho vylúčenia v tis.

Zdroj: ŠÚ SR

Tabuľka č. 5

	Názov ukazovateľa	2015	2016	2017	2018	2019	2020
SK	Počet ľudí v riziku chudoby alebo sociálneho vylúčenia v tis.	907	899	832	813	798	744
SK	Miera rizika chudoby alebo sociálneho vylúčenia (v %)	17,3	17,1	15,8	15,2	14,9	13,8
EÚ27	Počet ľudí v riziku chudoby alebo sociálneho vylúčenia v tis.	104 946	103 614	98 213	95 036	92 197	96 521
EÚ27	Miera rizika chudoby alebo sociálneho vylúčenia (v %)	24,0	23,7	22,4	21,7	21,1	21,9
SK	Počet detí (0-17) v riziku chudoby alebo sociálneho vylúčenia v tis.	236	240	221	235	210	183
SK	Miera rizika chudoby alebo sociálneho vylúčenia detí (0-17) v %	24,7	24,6	22,9	23,3	21,3	18,4
EÚ27	Počet detí (0-17) v riziku chudoby alebo sociálneho vylúčenia v tis.	22 319	22 139	20 503	19 357	18 432	19 640
EÚ27	Miera rizika chudoby alebo sociálneho vylúčenia detí (0-17) v %	27,5	27,2	25,2	24,0	22,8	24,2

Zdroj: ŠÚ SR, EUROSTAT

2.3. Financovanie aktivít zameraných na podporu dosiahnutia cieľových hodnôt

Návrh operačného programu pre programové obdobie 2021-2027 v rámci *cieľa politiky 4 – Sociálnejšia a inkluzívnejšia Európa vykonávajúca Európsky pilier sociálnych práv* zahŕňa aktivity, od podpory ktorých sa očakáva príspevok k dosahovaniu cieľových hodnôt Akčného plánu EPSP.

Dosahovanie cieľových hodnôt SR v oblasti zvyšovania počtu a kvality pracovných miest sa podporí aktivitami realizovanými v rámci priorít *Adaptabilný a prístupný trh práce, Záruka pre*

mladých, medzi ktoré patrí najmä individualizovaný prístup k uchádzačom o zamestnanie a neaktívnym osobám, tvorba udržateľných pracovných miest, zvyšovanie kapacít formálnej starostlivosti o deti do 3 rokov veku dieťaťa, podpora záujmu o podnikanie, podpora sociálnej ekonomiky, ako aj investície do modernizácie služieb zamestnanosti a prognózovania potrieb trhu práce. Indikatívna alokácia zdrojov Európskeho sociálneho fondu plus na podporu trhu práce v rámci vyššie uvedených priorít je 750,0 mil. EUR (EÚ zdroje) a indikatívna alokácia z fondu Európskeho fondu regionálneho rozvoja je 116,7 mil. EUR (EÚ zdroje).

Dosahovanie cieľových hodnôt **v oblasti zručností a rovnosti** sa podporí aktivitami realizovanými v rámci špecifickej priority *Zručnosti pre lepšiu adaptabilitu a inklúziu*, medzi ktoré patria najmä individualizovaná podpora vzdelávania osôb na trhu práce, ktoré čelia výzvam v oblasti zručností, ako aj podpora vzdelávania, ktoré pre svojich zamestnancov pripravujú zamestnávateľia s cieľom zachovať pracovné príležitosti. Podporí sa tiež účasť dospelých na celoživotnom vzdelávaní, najmä formou podpory konceptu individuálnych vzdelávacích účtov, uceleného systému celoživotného poradenstva, rozvoja základných zručností a občianskeho vzdelávania dospelých, ako aj trasovania absolventov, zavedenia inštitútu majstrovskej skúšky a odbornej maturity pre oblasť vzdelávania dospelých a rozvoja nadpodnikových centier odborného vzdelávania a prípravy a centier excelentnosti. Podpora rozvoja zručností je však aj obsahom návrhu aktivít podporovaných v rámci priorít *Adaptabilný a prístupný trh práce* a *Záruka pre mladých* a týka sa individualizovanej podpory uchádzačov o zamestnanie pri nadobúdaní/zmene zručností formou podpory ich účasti na rekvalifikačných kurzoch a vzdelávacích aktivitách, ktoré im zabezpečia tzv. prenositeľné kompetencie. V rámci uvedených priorít sa počíta aj s podporou kariérneho poradenstva. Indikatívna alokácia zdrojov Európskeho sociálneho fondu plus na podporu zručností v rámci vyššie uvedených priorít je 258,3 mil. EUR (EÚ zdroje) a indikatívna alokácia z fondu Európskeho fondu regionálneho rozvoja je 50 mil. EUR (EÚ zdroje).

Dosahovanie cieľových hodnôt **v oblasti sociálnej ochrany a začleňovania** sa podporí v rámci priorít *Aktívne začlenenie a dostupné služby*, *Potravinová a materiálna deprivácia*, *Záruka pre mladých*. Počíta sa s individualizovanou podporou osôb najviac ohrozených chudobou a sociálnym vylúčením formou terénnej práce a poradenstva, ako aj poskytovaním potravinovej a materiálnej pomoci, špecifických programov v marginalizovaných komunitách a podporou inovatívnych riešení. Indikatívna alokácia zdrojov Európskeho sociálneho fondu plus na podporu sociálneho začlenenia najviac ohrozených osôb v rámci vyššie uvedených priorít je 503,4 mil. EUR (EÚ zdroje) a indikatívna alokácia z fondu Európskeho fondu regionálneho rozvoja je 236,8 mil. EUR (EÚ zdroje).

Príloha č. 1 Akčný plán EPSP;

Príloha č. 2 Portské vyhlásenie;

Príloha č. 3 Závery Európskej rady.